

Bijlage VWO
2026

tijdvak 2

Griekse taal en cultuur

Tekstboekje

Prooemium.

- 1 Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
2 πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε·
3 πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω,
4 πολλὰ δ' ὃ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,
5 ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων.
6 Ἄλλ' οὐδ' ὧς ἐτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ·
7 αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
8 νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἡελίοιο
9 ἦσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
10 Τῶν ἀμόθεν γε, θεά, θύγατερ Διός, εἰπὲ καὶ ἡμῖν.
11 Ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
12 οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν·
13 τὸν δ' οἶον, νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικός,
14 νύμφη πότνι' ἔρυκε Καλυψώ, δῖα θεάων,
15 ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι.
16 Ἄλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
17 τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἰκόνδε νέεσθαι
18 εἰς Ἰθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων,
19 καὶ μετὰ οἴσι φίλοισι. Θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες
20 νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀσπερχὲς μενέαινε
21 ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ πάρος ἦν γαῖαν ἰκέσθαι.

Homerus, Odyssee 1.1-21

Aantekeningen

- regel 1 **πολύτροπος** vindingrijk
regel 10 **ἀμόθεν** van een of ander punt af aan
regel 16 **περιπλόμενος** *participium aoristus* van **περιπέλομαι** verlopen
regel 17 **ἐπικλώθω** toedelen
regel 20 **ἀσπερχές** hevig

Afbeelding 1



Gerard Valck, 'Hermes wordt door Zeus naar Calypso gestuurd met het bevel Odysseus te laten gaan', gravure naar een schilderij van Gerard de Laire (ca. 1700)

Ga verder op de volgende pagina.

Hermes spreekt met Calypso.

- 97 “Εἰρωτᾷς μ’ ἐλθόντα θεὰ θεόν· αὐτὰρ ἐγώ τοι
98 νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· κέλεαι γάρ.
99 Ζεὺς ἐμέ γ’ ἠνώγει δεῦρ’ ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα·
100 τίς δ’ ἂν ἐκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἀλμυρὸν ὕδωρ
101 ἄσπετον; Οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις, οἳ τε θεοῖσιν
102 ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους ἐκατόμβας.
103 Ἀλλὰ μάλ’ οὗ πῶς ἔστι Διὸς νόον αἰγιόχοιο
104 οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν οὔθ’ ἁλιῶσαι.
105 Φησί τοι ἄνδρα παρεῖναι ὀϊζυρώτατον ἄλλων,
106 τῶν ἀνδρῶν οἳ ἄστνυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο
107 εἰνάετες, δεκάτῳ δὲ πόλιν πέρσαντες ἔβησαν
108 οἴκαδ’· ἀτὰρ ἐν νόστῳ Ἀθηναίην ἀλίτοντο,
109 ἥ σφιν ἐπῶρσ’ ἄνεμόν τε κακὸν καὶ κύματα μακρά.
110 Ἔνθ’ ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
111 τὸν δ’ ἄρα δεῦρ’ ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε.
112 Τὸν νῦν σ’ ἠνώγειν ἀποπεμπέμεν ὅττι τάχιστα·
113 οὐ γάρ οἱ τῇδ’ αἴσα φίλων ἀπονόσφιν ὀλέσθαι,
114 ἀλλ’ ἔτι οἱ μοῖρ’ ἐστὶ φίλους ἰδέειν καὶ ἰκέσθαι
115 οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.”

Homerus, Odyssee 5.97-115

Aantekeningen

- regel 98 ἐνισπήσω *futurum van ἐνέπω* vertellen
regel 100 διέδραμον *aoristus van διατρέχω* oversteken
ἀλμυρός *zout (bijvoeglijk naamwoord)*
regel 102 ἔξαιτος voortreffelijk
regel 104 ἁλιόω negeren
regel 107 εἰνάετες negen jaar lang
regel 108 ἡλιτόμην *aoristus van ἁλιταίνω* krenken
regel 113 ἀπονόσφιν + *genitivus* ver van

Eurycleia spreekt met Penelope over Odysseus.

52 “Maar ga mee, zodat in uw beider harten ’t geluk zich
53 weer voor u uitstrekt, nadat u veel leed hebt moeten verduren.
54 Eindelijk is nu je diepste wens tot vervulling gekomen:
55 levend is hij terug in zijn huis en trof in zijn haardstee
56 jou en zijn zoon aan. En die hem onrecht aandeden, de vrijers,
57 heeft hij hier allen in zijn paleis voor hun zonden doen boeten.”

58 Τὴν δ’ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·

59 “Μαῖα φίλη, μή πω μέγ’ ἐπεύχεο καγχαλώωσα.
60 Οἶσθα γὰρ ὥς κ’ ἀσπαστὸς ἐνὶ μεγάροισι φανείη
61 πᾶσι, μάλιστα δ’ ἐμοί τε καὶ υἱεῖ, τὸν τεκόμεσθα·
62 ἀλλ’ οὐκ ἔσθ’ ὅδε μῦθος ἐτήτυμος, ὥς ἀγορεύεις,
63 ἀλλὰ τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστήρας ἀγανούς,
64 ὕβριν ἀγασσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
65 Οὐ τίνα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
66 οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
67 τῷ δι’ ἀτασθαλίας ἔπαθον κακόν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
68 ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιίδος, ὤλετο δ’ αὐτός.”

69 Τὴν δ’ ἡμείβετ’ ἔπειτα φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια·

70 “Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,
71 ἣ πόσιν ἔνδον ἐόντα παρ’ ἐσχάρῃ οὐ ποτ’ ἔφησθα
72 οἴκαδ’ ἐλεύσεσθαι· θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος.
73 Ἄλλ’ ἄγε τοι καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι εἶπω·
74 οὐλήν, τήν ποτέ μιν σὺς ἥλασε λευκῷ ὀδόντι,
75 τὴν ἀπονίζουσα φρασάμην, ἔθελον δὲ σοὶ αὐτῇ
76 εἰπέμεν· ἀλλὰ με κεῖνος ἐλὼν ἐπὶ μᾶστακα χερσὶν
77 οὐκ ἔα εἰπέμεναι πολυκερδείῃσι νόοιο.
78 Ἄλλ’ ἔπευ· αὐτὰρ ἐγὼν ἐμέθεν περιδώσομαι αὐτῆς,
79 αἶ κέν σ’ ἐξαπάφω, κτεῖναί μ’ οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.”

80 Τὴν δ’ ἡμείβετ’ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια·

- 81 “Μαῖα φίλη, χαλεπόν σε θεῶν αἰιγενετάων
82 δήνεα εἴρυσθαι, μάλα περ πολύϊδριν ἐοῦσαν·
83 ἀλλ’ ἔμπης ἴομεν μετὰ παῖδ’ ἐμόν, ὄφρα ἴδωμαι
84 ἄνδρας μνηστήρας τεθνηότας, ἦδ’ ὃς ἔπεφνεν.”
85 Ὡς φαμένη κατέβαιν’ ὑπερώϊα· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
86 ὄρμαιν’, ἣ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεεῖνοι,
87 ἣ παρστώσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.

Homerus, Odyssee 23.52-87

Aantekeningen

- regel 59* καγαλάω luid juichen
regel 73 ἀριφραδής zeer duidelijk
regel 74 ἡ οὐλή litteken
regel 76 ἡ μάσταξ mond
regel 77 ἡ πολυκερδείη grote slimheid
regel 78 περιδίδομαι + *genitivus* wedden om
regel 79 ἐξήπαφον *aoristus van* ἐξαπαφίσκω bedriegen
regel 82 τὰ δήνεα plannen
πολύϊδρις verstandig

Tekst 4

Odysseus heeft, onherkenbaar vermomd als een armoedige vreemdeling, in zijn paleis gegeten en geslapen.

In de onderstaande tekst komt Telemachus aan bij de grote zaal. Hij vraagt aan Eurycleia of de vreemdeling wel gastvrij is ontvangen.

- 128 Στῇ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, πρὸς δ' Εὐρύκλειαν ἔειπε·
129 “Μαῖα φίλη, τὸν ξεῖνον ἐτιμήσασθ' ἐνὶ οἴκῳ
130 εὖνῃ καὶ σίτῳ, ἣ αὐτῶς κεῖται ἀκηδής;
131 Τοιαύτη γὰρ ἐμὴ μήτηρ, πινυτή περ ἐοῦσα·
132 ἐμπλήγδην ἕτερόν γε τίει μερόπων ἀνθρώπων
133 χεῖρονα, τὸν δέ τ' ἀρείον' ἀτιμήσας ἀποπέμπει.”
134 Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Εὐρύκλεια·
135 “Οὐκ ἂν μιν νῦν, τέκνον, ἀναίτιον αἰτιόω.
136 Οἶνον μὲν γὰρ πῖνε καθήμενος, ὄφρ' ἔθελ' αὐτός,
137 σίτου δ' οὐκέτ' ἔφη πεινήμεναι· εἴρετο γάρ μιν.
138 Ἀλλ' ὅτε δὴ κοίτοιο καὶ ὕπνου μιμνήσκοιτο,
139 ἣ μὲν δέμνι' ἀνωγεν ὑποστορέσαι δμῳῇσιν,
140 αὐτὰρ ὃ γ', ὥς τις πάμπαν οἷζυρὸς καὶ ἄποτμος,
141 οὐκ ἔθελ' ἐν λέκτροισι καὶ ἐν ῥήγεσσι καθεύδειν,
142 maar hij ging in het voorhuis op een ongelooider runderhuid liggen
143 onder een schapenvacht; wij dekten hem toe met een mantel.”
144 Ὡς φάτο, Τηλέμαχος δὲ διέκ μεγάροιο βεβήκει
145 ἔγχος ἔχων.

Homerus, Odyssee 20.128-145

Aantekeningen

regel 128	Στῆ ἐν ἔειπε <i>Onderwerp: hij (= Telemachus)</i> ἄρ' <i>Onvertaald laten.</i>
regel 129	τιμάομαι + <i>dativus</i> gastvrij ontvangen met
regel 130	ἀκηδής verwaarloosd
regel 131	τοιαύτη γὰρ ἐμὴ μήτηρ <i>Vul aan: ἔστιν</i> πινυτός verstandig
regel 132	ἐμπλήγδην tot mijn verbazing τίω respectvol behandelen
regel 132-133	ἕτερόν χεῖρονα een slechter iemand
regel 133	τὸν δέ τ' ἄρείον' maar een voornamer iemand ἀτιμήσας' = ἀτιμήσασα
regel 135	μιν <i>Hiermee wordt Penelope bedoeld.</i> ἀναίτιος (2) onschuldig αἰτιόω = αἰτιῶ
regel 136	πῖνε <i>Onderwerp: hij (= de vermomde Odysseus)</i>
regel 137	εἶρετο <i>Onderwerp: ze (= Penelope)</i> μιν <i>Hiermee wordt de vermomde Odysseus bedoeld.</i>
regel 139	ὑποστόρνυμι = στόρνυμι
regel 140	ὥς = ὡς ἄποτμος ongelukkig
regel 144	διέκ + <i>genitivus</i> uit